

TEHNICI TRADIȚIONALE PENTRU PRELUCRAREA CÎNEPEI

Marcela Focșă

Cu foarte puține excepții, cînepă se cultivă la noi în toată țara, fiind foarte căutată în gospodăria țărănească atît pentru confecționarea anumitor țesături de casă, cît și pentru pînza destinată îmbrăcăminții.

Cultivarea cînepii este pe teritoriul țării noastre o ocupație străveche¹, dacii fiind cunoscuți pentru meșteșugul cu care torceau cînepa tot atît de subțire ca și inul. O practică atît de veche în pregătirea cînepii a dus la cunoașterea celor mai adecuate procedee pentru pregătirea ogorului, în orice condiții de climă și sol, precum și pentru prelucrarea fibrelor textile în vederea valorificării lor optime.

Cultura cînepii reușește în genere mai bine, în zonele cu climă umedă și caldă și cu pămînt bogat în substanțe nutritive². De aceea,

¹ Cînepă noastră țărănească provine din cînepa rusească și cuprinde toate formele de cînepă care se cultivă din timpuri îndepărtate la noi (vezi T. Cartăr, *Cultura cînepii*, București, 1951, p. 7—8, 15).

Cultura cînepii este documentată pe teritoriul nostru din neolitic. În săpăturile de la Frumușica, s-a găsit sămînță de cînepă, care, după analizele făcute de T. Săvulescu are structura semințelor actuale (vezi C. Mătase, Frumușica, București, 1946).

După cum rezultă din povestirile lui Herodot, Dacii erau buni meșteri în prelucrarea cînepii. Ei extrăgeau din cînepă nu numai fibre, dar și un stupefiant (vezi R. Vulcănescu, *Etnografia, știința culturii populare*, Buc., 1966).

În epoca feudalismului timpuriu, în săpăturile de la Garvăn (sec. X—XII), s-a făcut cea mai importantă descoperire de resturi textile; între altele s-au găsit semințe de cînepă, cît și cînepă în diferite faze de prelucrare: tulpini de cînepă netopită, fuioare de cînepă, fragmente de țesături mai groase pentru saci, ceea ce dovedește că la vremea aceea cultura cînepii era foarte dezvoltată.

² Cele mai bune regiuni pentru cultura cînepii, la noi în țară, sînt după T. Cartăr următoarele: 1. Timișoara, Arad, Bihor, Baia Mare; 2. Cluj, Mureș, Sibiu; 3. Suceava, Bacău; 4. Sud-Gorj, Vîlcea, Argeș, Prahova, Buzău (*op. cit.* p. 8—14).

ÜBERLIEFERTE TECHNICKEN DER HANFKULTUR

Marcela Focșă

Von wenigen Ausnahmen abgesehen, wird bei uns überall im Lande Hanf angebaut, da er in den Bauernwirtschaften sowohl für die Herstellung der Textilien für den Hausgebrauch als auch für die Verfertigung der Kleidungsstücke vielfache Verwendung findet.

Der Hanfanbau ist eine uralte Beschäftigung der Bewohner unseres Landes¹; schon die Daker waren dafür bekannt, daß sie den Hanf ebenso fein zu spinnen verstanden wie Flachs. Auf diesen alten Erfahrungen in der Hanfkultur beruht die Kenntnis der günstigsten Verfahren in der Bearbeitung der Anbauflächen, die den jeweiligen Klima- und Bodenverhältnissen angepaßt sind, wie auch der besten Verwertungsmöglichkeiten dieser nützlichen Textilfaser.

Im allgemeinen bieten ein warmes, feuchtes Klima und nährstoffreicher Boden² die günstigsten Bedingungen für die Hanfkultur.

¹ Der von unseren Bauern angebaute Hanf stammt aus Rußland; unsere Hanfkulturen umfassen alle Arten, die seit den ältesten Zeiten bei uns angebaut werden (siehe T. Cartăr, *Cultura cînepii*, Bukarest, 1951, Seite 7—8, 15).

Die Hanfkultur ist auf dem Gebiet unseres Landes seit der Jungsteinzeit nachgewiesen. Bei den Ausgrabungen von Frumușica hat man Hanfsamen gefunden, die — wie T. Săvulescu nachwies — die Struktur der heutigen Hanfsamen haben (siehe C. Mătase, Frumușica, Bukarest, 1946).

Wie aus den Berichten Herodots hervorgeht, waren die Daker Meister der Hanfbearbeitung. Sie gewannen daraus nicht nur die Spinnfaser, sondern auch ein Rauschmittel (s. R. Vulcănescu, *Etnografia, știința culturii populare*, Bukarest, 1966).

Die Ausgrabungen von Garvăn haben die bedeutendsten Funde von Textilien aus der Zeit des Frühfeudalismus zutage gefördert, u. a. fand man Hanfsamen und Hanf in den verschiedensten Phasen der Verarbeitung: ungeröstete Stengel, Reinhanf, Bruchstücke grober Gewebe für Säcke, was ein Beweis für den hohen Entwicklungsstand der Hanfkultur jener Zeit ist.

² Die günstigsten Voraussetzungen für die Hanfkultur finden sich bei uns im Lande in folgenden Gebieten: 1. Temesvar (Timișoara), Arad, Bihor, Baia-Mare; 2. Klausenburg (Cluj), Mureș, Hermannstadt (Sibiu); 3. Suceava, Bacău; 4. Südgorj, Vîlcea, Argeș, Prahova, Buzău (*a.a.O.*, S. 8—14).

în regiunile de munte unde crește mai greu, cânepa se obține uneori prin schimb din zonele de șes învecinate (Mărginimea Sibiului, vestul jud. Suceava etc.).

Lucrul cânepii este foarte migălos și cere muncă multă. El se compune din mai multe operații succesive care au loc în anumite perioade ale anului: pregătirea solului, semănatul, culesul, scosul semințelor, topitul, bătutul și melițatul, pieptănatul, torsul și fiertul fibrelor.

În genere, femeile sînt acelea cărora le revine această muncă, bărbații fiind foarte rar angajați și numai la anumite operații: — semănatul, culesul, transportarea cânepii la — sau de la topilă.

Pregătirea solului, semănatul, culesul. Pregătirea solului este obiectul unei mari atenții, mai ales în regiunile cu climă nepotrivită și pămînt sărac, deoarece el trebuie să asigure condiții optime de creștere a plantei. Pămîntul trebuie să fie bine curățat și afînat ca să aibă aer și apă. De aceea pămîntul este în general arat de 2—3 ori, toamna și primăvara, și îngrășat cu bălegar. Înainte de semănat, el este săpat și grăpat ca să fie bine mărunțit și curățat de buruieni. În aceste condiții, planta crește înaltă, subțire și fibroasă.

Semănatul cânepii are loc din luna aprilie pînă la sfîrșitul lunii mai.³ Cânepa se seamănă în genere deasă ca să dea fuior mai mult; pentru a se obține sămînță mai multă, cânepa se seamănă rară, de cele mai multe ori prin porumb.

Culesul cânepii are loc în două etape; din iulie pînă pe la 15 august se culege cânepa de vară, iar de pe la sfîrșitul lunii august-septembrie, cânepa de toamnă.

La cules, tulpina de cânepă se smulge din rădăcină. Tulpinile sînt legate în mănunchiuri⁴ și sub această formă, cânepa va trece prin toate operațiile următoare de prelucrare.

³ Epoca de semănat variază după clima locului și după vreme. De obicei se seamănă înainte de epoca de clocire a păsărilor primejdioase pentru sămînță. Cel mai bun timp pentru semănat este mijlocul lunii aprilie, după ce a trecut primejdia frigului, iar pămîntul are destulă apă care să asigure încolțirea și creșterea plantei.

⁴ Un mănunchi, „mănușă” sau „mărunchi”, este alcătuit din atîtea tulpini cît pot fi cuprinse într-o mină. În unele zone, 2—3 și chiar 12 mănunchiuri sînt prinse într-o „mănușă” (Șomcuța, Zarand), un „snop” (Oaș, Maramureș) o „chită” (Suceava).

Die Bergbewohner beschaffen sich den Hanf deswegen häufig im Austausch mit anderen Erzeugnissen aus den Niederungen. (Mărginimea Sibiului, das Gebiet westlich von Suceava usw.)

Anbau und Bearbeitung des Hanfes sind äußerst mühselig und erfordern harte Arbeit. Die verschiedenen dazu notwendigen Arbeiten, die zu bestimmten Jahreszeiten erfolgen, sind: die Vorbereitung des Bodens, die Aussaat, das Ernten, das Ausdreschen des Samens, das Rösten, Brechen und Hecheln, das Spinnen und Auskochen (fiertul) der Fasern.

Im allgemeinen sind es die Frauen, denen diese Arbeit zufällt, die Männer sind nur selten und auch dann nur an bestimmten Arbeitsgängen beteiligt; an der Aussaat, der Ernte und der Beförderung der Hanfbündel von oder zu der Hanfröste.

Die Bodenbearbeitung, Saat und Ernte. Die Anbaufläche muß, vor allem in den Gebieten mit ungünstigem Klima und magerem Boden, sehr sorfältig vorbereitet werden, damit die Pflanzen optimale Wachstumsbedingungen finden. Die Erde wird gut gereinigt und gelockert, damit Luft und Wasser zu den Wurzeln gelangen können. Deswegen wird der Boden meist zwei- bis dreimal im Frühling und im Herbst gepflügt und ausreichend gedüngt. Vor der Aussaat wird nochmals gehackt und geeeggt, um den Boden von Unkraut zu reinigen und die Erdschollen entsprechend zu zerkleinern. Unter diesen Voraussetzungen werden die Stengel der Pflanzen hoch, dünn und faserig.

Die Aussaat erfolgt von April bis Ende Mai.³ Im allgemeinen wird der Hanf dicht gesät, weil die Pflanzen dann hohe dünne und faserige Stengel bilden, bloß die Samenpflanzen sät man schütter, meist zwischen den Mais. Man erntet in zwei Zeitabschnitten: den Sommerhanf von Juli bis zum 15. August, den Winterhanf gegen Ende August bis September.

Bei der Ernte wird der Hanfstengel mit der Wurzel ausgerauft, die Stengel werden zu Bündeln⁴ zusammengebunden und durch-

³ Die Zeit der Aussaat hängt von den örtlichen klimatischen Bedingungen und vom Wetter ab. Meist sät man vor der Brutzeit der Vögel, die der Saat gefährlich werden.

Die günstigste Zeit der Aussaat ist Mitte April, wenn keine Frostgefahr mehr besteht und der Boden genügend Feuchtigkeit hat, um das Keimen und das Wachstum der Pflanzen zu gewährleisten.

⁴ Ein Bündel (mănunchi, mănușă oder mărunchi), besteht aus einer Handvoll Stengeln. In einigen Gebieten werden 2—3, selbst 12 Handvoll zu einem Bündel zusammengebunden („mănușă” in Șomcuța und Zarand, „snopi” in Oaș und der Maramureș, „chită” in Suceava).

Topitul. Prin topire se distruge de către bacterii o parte din scoarță lemnoasă, așa încît mănunchiurile de fibre textile devin libere și se pot desface. Topitul cînepii la noi se face în apă, topitul biologic, în rouă, ploaie sau zăpadă, nefiind practicat.

De obicei, cînepa este dusă la topit imediat după ce a fost culeasă și lăsată puțin la uscat. Topitul are loc în ape curgătoare, mici și liniștite, sau în ochiuri de baltă, anume făcute pentru aceasta. Mănunchiurile se așază în topile, unul lângă celălalt, alternativ, într-un sens și în celălalt, pe un singur rînd, și mai rar, pe două sau mai multe rînduri⁵; la capete, alte mănunchiuri sînt așezate transversal. Ca să nu fie luate de apă, uneori, mănunchiurile de cînepă sînt încadrate de țărui. În Mehedinți, șirul de cînepă este prins între 2—6 prăjini, legate la capete, două cîte două, alcătuiind o „lacră“. Ca să se afunde în apă, peste mănunchiuri se pun pietre, pămînt, crengi de copac, scînduri și prăjini.

Cînepa de vară stă 3—7 zile la topit, după regiune și vreme, iar cînepa de toamnă și pînă la două săptămîni. Cînepa nu trebuie să stea nici prea mult, nici prea puțin în apă,⁶ de aceea înainte de a fi scoasă, ea se încearcă. Cînepa topită se spală bine în apă și apoi este dusă la uscat.

Modul de spălare a cînepii variază regional într-o oarecare măsură. Pe cînd în Oltenia și Muntenia, cînepa se spală din mîini în apă, în Transilvania mănunchiul este apucat cu amîndouă mîinile cînd de un capăt cînd de celălalt și afundat cu putere în apă. În Maramureș, la Săpînța, mănunchiurile sînt chiar călcate în apă, cu picioarele.

Alesul sămînței. Cînepa de toamnă este de obicei dusă la topit după ce i s-a scos sămînța. Pentru aceasta, cînepa este pusă mai întîi la uscat⁷, deoarece în perioada culesului, nu toată sămînța este coaptă.

⁵ Ultimul rînd este așezat de obicei transversal.

⁶ Dacă stă prea puțin în apă, cînepa nu se topește și rămîne tare; dacă stă prea mult, devine sfărîmicioasă și nu poate fi prelucrată.

⁷ „La dospit“, „mucărit“ (Gorj), „dubit“ (Hunedoara), ca să se „înfoace“ (Țara Oașului), la „amusală“ (Prundu-Vlașca).

laufen in dieser Form alle folgenden Arbeitsgänge.

Das Rösten. Durch die Röste werden die Spinnfasern von der holzigen Zellwandschicht befreit, die zum Teil von Bakterien zerstört wird. Bei uns erfolgt die Röste im Wasser, das biologischen Rösten durch die Einwirkung von Tau, Regen oder Schnee ist nicht üblich.

Nach der Ernte wird der Hanf meist nur kurze Zeit auf dem Feld getrocknet und dann sogleich zur Röste gebracht. Man röstet ihn in Bächen mit geringem Gefälle oder in eigens für diesen Zweck angelegten kleinen Teichen. Die Bündel werden meist nebeneinander in einer Reihe angeordnet oder seltener in zwei oder auch in mehreren Reihen⁵, weitere Bündel werden oben und unten quergelegt. Damit das Wasser die Bündel nicht fort-schwemmt, werden manchmal rundum Pflöcke eingeschlagen. In Mehedinți wird die Reihe der Hanfbündel zwischen 2—6 Stangen befestigt, von denen man je zwei an den Enden zusammenbindet, so daß sie eine Art Kasten (lacră) bilden. Um den Hanf unter Wasser zu halten, beschwert man die Bündel mit Steinen, Erde, Ästen, Brettern und Stangen.

Je nach der Lage und dem Wetter bleibt der Sommerhanf 3—7 Tage in der Röste, der Winterhanf bis zu 2 Wochen. Das Rösten darf nicht zu kurz und nicht zu lang dauern⁶, deswegen wird der Hanf vor dem Herausnehmen nochmals geprüft. Der fertig geröstete Hanf wird gründlich gespült und dann zum Trocknen gebracht.

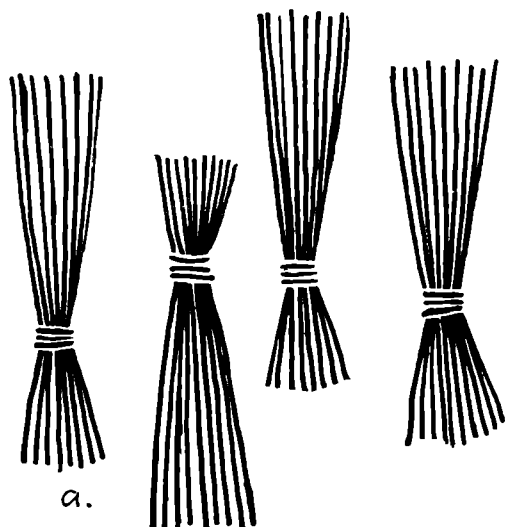
In den verschiedenen Gebieten ist die Art des Waschens unterschiedlich. Während der Hanf in Oltenien und Muntenien einfach mit der Hand im Wasser gespült wird, werden in Siebenbürgen die Bündel bald an einem, bald am anderen Ende mit beiden Händen gefaßt und kräftig ins Wasser geschlagen. In der Maramuresch, in Săpînța, wird der Hanf ins Wasser gelegt und mit den Füßen getreten.

Das Ausdreschen des Samens. Der Winterhanf wird meist erst zur Röste gebracht, wenn man den Samen ausgedroschen hat. Zu diesem Zweck wird er vorerst getrocknet⁷,

⁵ Die letzte Reihe wird meist quergelegt.

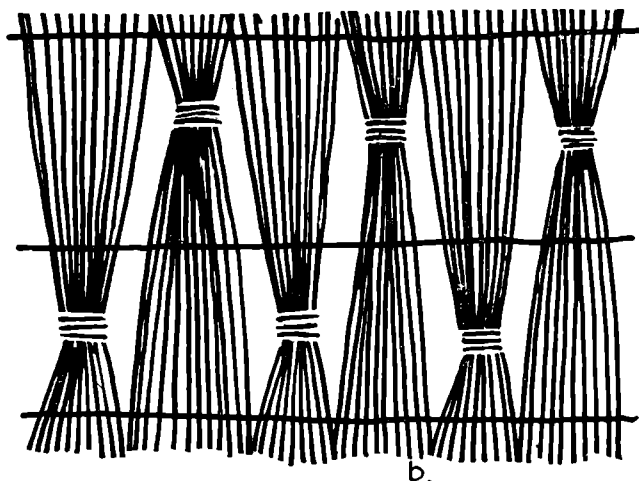
⁶ Wenn der Hanf zu kurze Zeit im Wasser liegt, wird er nicht genügend geröstet und bleibt holzig, wenn er zu lange liegt, wird er brüchig und kann nicht mehr verarbeitet werden.

⁷ „La dospit“, „mucărit“ (Gorj), „dubit“ (Hunedoara), ca să se „înfoace“ (Țara Oltului), la „amusală“ (Prundu-Vlașca).

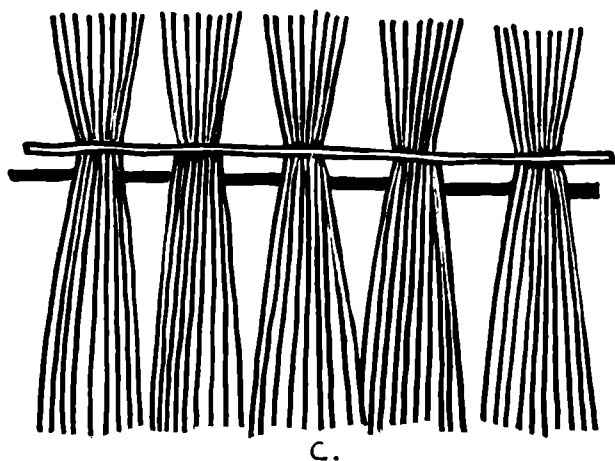
a) Cînepa pusă la topit, com. Petrova, Maramureș.

a) Hanf in der Röste, Gem. Petrova, Maramuresch.

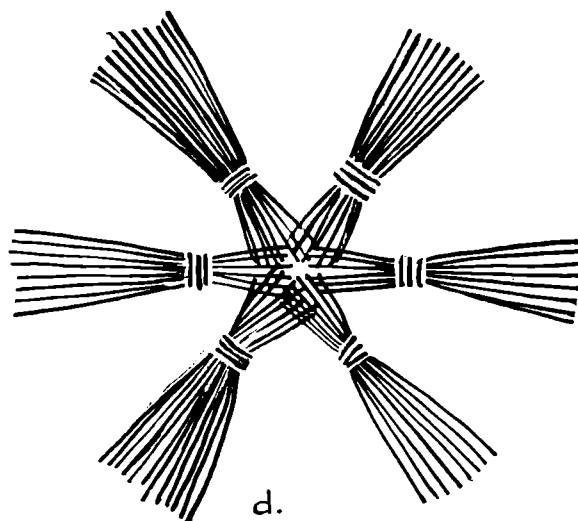
b) Cînepa pusă la topit, com. Mărișești, zona Mehedinți.

b) Hanf in der Röste, Gem. Mărișești, Mehedinți.

c) Cînepa pusă la topit, „lacră“, zona Mehedinți.

c) Hanf in der Röste, „lacră“ (Kasten), Mehedinți.

d) Cînepa pusă la dospit, zona lacului Greaca, jud. Ilfov.

d) Hanf beim „Gären“ (dospit) am Greaca-See Kreis Ilfov.

La uscat, mănunchiurile sînt în genere așezate grămadă, în picioare,⁸ și acoperite cu iarbă, cu fîn, cu o pătură sau cu altceva. În felul acesta ele stau pînă la 7 zile⁹, apoi ele sînt lăsate 1—2 zile în picioare pe cîmp.

Scosul sămînței se obține cu procedee arhaice, elementare. „Ocioagele“ sînt sfărîmate cu mîna, cu bățul, cu pranicul, cu un bătător din lemn, prin lovire de un perete, prin frecare de un coș, prin îmblătire.

Sămînța este vînturată apoi la un vînt ușor, pleava fiind îndepărtată prin suflarea vîntului, în timp ce sămînța este aruncată cu lopata (Orăștie) sau cu „vîntureasca“ (Oltenia) săltată cu covata (Oaș), sau lăsată să cadă de sus (Oltenia).

Bătutul cînepii. După topit, deschiderea fibrelor textile din tulpină se face prin sfărîmarea învelișului lemnos. În toată țara aproape, această operație se efectuează în două etape — în prima etapă cînepa este bătută pentru a i se frînge tulpina, în a doua, pentru a mărunți și scutura „pozderia“ și pentru a înmuia și netezi fibrele.

Prima batere se efectuează în diferitele regiuni prin procedee variate, unele din ele amintind procedee mai vechi de bătut.¹⁰ Astfel, în Oltenia, prima batere se face cu proțapul, în Gorj și Mehedinți, și cu piua, în Dolj.

Proțapul este o unealtă confecționată dintr-un lemn de cca 2 m lungime, despicat la un capăt în formă de furcă. În loc de proțap se folosește adesea și tînjeaua. Proțapul este sprijinit de gard cu furca în sus, iar mănunchiul de cînepă este așezat pe brațele furcii și bătut cu un cuțit de lemn.

⁸ „Totă“ (Gorj), „glugă“ (Dolj), „boarde“, „jureadă“ (Țara Oașului).

⁹ În unele zone (Zarand, Șomcuta, Maramureș) mănunchile sînt așezate cîte una în picioare și stau la dospit 2—3 zile. În sudul Munteniei (zona lacului Greaca) mănunchile sînt așezate pe pămînt, radial, cu capetele unul peste altul, fiind acoperite cu o rogojină.

¹⁰ Cu bățul și ciocanul (vezi A. Haberlandt și M. Haberlandt, *Die Völker Europas und ihre volkstümliche Kultur*, Stuttgart, 1928, Cap. 14, Die Faserstoffe, p. 514—541).

da der Samen zur Zeit der Ernte noch nicht ganz reif ist.

Im allgemeinen werden die Bündel in Haufen zum Trocknen aufgestellt⁸ und mit Gras, Heu, einer Decke oder sonst etwas bedeckt. Nach etwa sieben Tagen⁹ werden sie aufgedeckt und noch etwa 1—2 Tage aufrecht auf dem Acker stehengelassen.

Der Samen wird auf altertümliche, primitive Art gewonnen. Man zerdrückt die Samenkapseln einfach mit der Hand, mit Hilfe eines Stockes oder eines Holzschlägels, man schlägt die Bündel gegen eine Wand, reibt sie an einem Korb oder bearbeitet sie mit dem Dreschflegel.

Der Samen wird bei leichtem Wind durch Schwingen gereinigt. Während der Samen mit einer Schaufel (Broos) oder mit der Getreideschwinge (Oltenien) hochgeworfen, im Backtrog geschüttelt (Oaș) oder von oben fallengelassen wird (Oltenien), bläst der Wind die Spreu fort.

Das Hanfbrechen. Nach der Röste wird das inzwischen mürbe gewordene Holz der Stengel gebrochen und die Spinnfaser freigelegt und gereinigt. In nahezu allen Landesteilen erfolgt das Brechen in zwei Arbeitsphasen; in der ersten Etappe wird das Holz des Stengels gebrochen, in der zweiten werden die „Schäbe“ (Holzteilechen = pozderia) zerkleinert und entfernt und die Spinnfaser geschmeidig gemacht und geglättet.

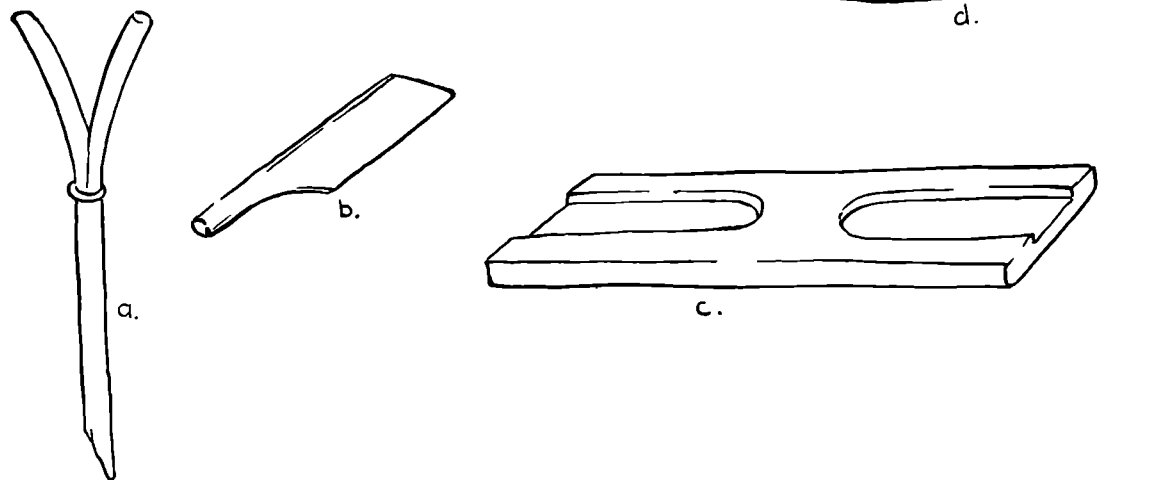
In den einzelnen Gebieten wird das erste Brechen auf unterschiedliche Weise ausgeführt, manches daran erinnert an uralte Verfahren.¹⁰ In der Oltenia benützt man in Gorj und Mehedinți ein gabelähnliches Gerät (proțap) und in Dolj eine Stampfe (piua).

Der „proțap“ besteht aus einer etwa 2 m langen Holzstange, die an einem Ende gabelförmig verzweigt ist. Statt dieser Stange bedient man sich auch häufig einer „tînjeauă“ genannten Gabel. Man lehnt den „proțap“ an den Zaun, legt das Hanfbündel über die Gabel und schlägt mit einem Holzmesser darauf.

⁸ „Totă“ (Gorj), „glugă“ (Dolj), „boarde“, „jureadă“ (im Oaș-Land).

In einigen Gebieten (Zarand, Șomcuta, Maramureș) werden die Bündel einzeln 2—3 Tage lang zum „Gären“ (dospit) aufgestellt. In Südmuntenien (im Gebiet des Greaca-Sees), werden die Bündel im Kreis, mit den Enden übereinander auf die Erde gelegt und mit einer Schilfmatte bedeckt.

¹⁰ Mit dem Stock und dem Schlägel (s. A. Haberlandt u. M. Haberlandt, *Die Völker Europas und ihre volkstümliche Kultur*, Stuttgart, 1928, 14. Kap. Die Faserstoffe, S. 514—541).

a—b) Proșap și bățător, nordul Olteniei.
c—d) Piuă și bățător, zona Dolj, Oltenia.

a—b) Stange (proșap) und Schlägel, Nordoltenien.
c—d) Stampfe und Schlägel, Dolj, Oltenien.

Piua este făcută dintr-o bucată de lemn dreptunghiulară, scobită la capete; cînepa, așezată peste această scobitură, este bătută de asemenea cu un bățător din lemn, operația avînd loc jos, la pămînt.

În sudul Munteniei, cînepa este frîntă pe o meliță fără limbă, „zbiciulitoare“, prin îndoire peste meliță¹¹, iar în Oaș, cînepa „dărăboasă“ este călcată cu picioarele.

Altfel, prima batere se face cu o meliță mai largă — „melițoiu“, „frîngătoare“.

A doua batere este executată cu melița îngustă. Melița folosită la noi este alcătuită din două scîndurele paralele, la unul din capete fiind articulată o limbă mobilă. Prin bătaia limbei, între scîndurele, cînepa așezată transversal este sfărîmată.

Melița este de obicei fixată pe două picioare; la cele mai vechi, picioarele sînt făcute din ramuri bifurcate de copac. Se folosesc însă și melițe imobile, cu unul din capete sprijinit pe un par al gardului sau al șurei, sau cu amîndouă picioarele înfipite în pămînt.

Die Stampfe (piua) besteht aus einem rechteckigen Holz, das am Ende eine Vertiefung hat. Der Hanf wird über die Vertiefung gelegt und ebenfalls mit einem Holzschlägel bearbeitet.

In Südmuntenien wird der Hanf auf einer Hanfbreche ohne Scheit (limbă), „zbiciulitoare“ genannt, gebrochen, indem er über die Breche gebogen wird¹¹, und in Oaș wird der noch holzige Hanf mit den Füßen bearbeitet.

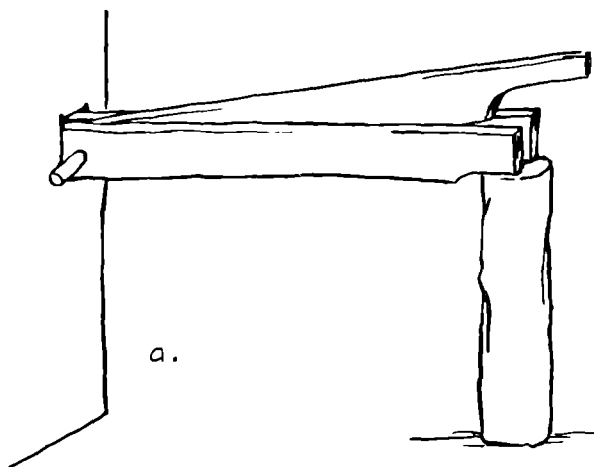
In anderen Gegenden bedient man sich einer etwas breiteren Hanfbreche (melițoiu, frîngătoare).

Das zweite Brechen wird mit der engen Hanfbreche ausgeführt. Diese bei uns übliche Hanfbreche besteht aus zwei parallelen Brettchen, an deren einem Ende ein bewegliches Scheit angebracht ist, mit dem der Hanf bearbeitet wird.

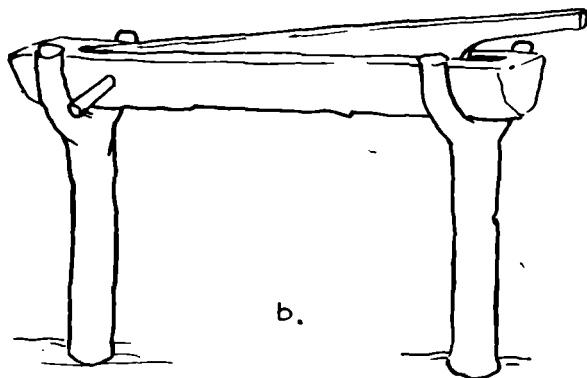
Die Hanfbreche ist meistens auf zwei Ständern befestigt, die man früher aus Astgabeln herstellte. Es sind aber auch feststehende Hanfbrechen im Gebrauch, deren eines Ende auf einem Balken des Zaunes oder der Scheune befestigt ist; die Ständer können auch in den Boden gerammt sein.

¹¹ Se pare că o foarte veche formă de prelucrare, folosită în Italia și Franța, a fost îndoirea tulpinii cu mîna liberă, sfîșierea ei și extragerea fibrelor vegetale (vezi A. Haberlandt, *op. cit.*).

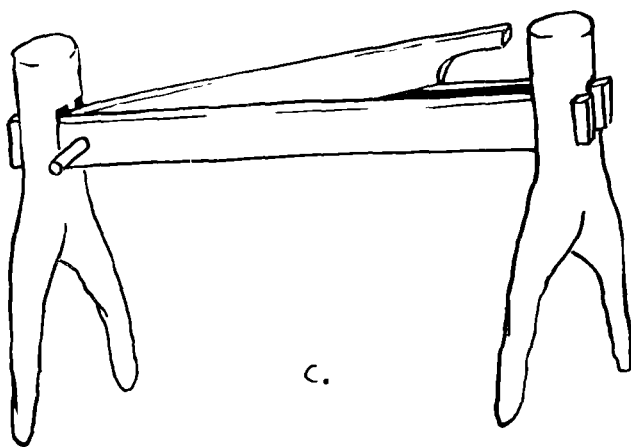
¹¹ Eine sehr alte Form der Hanfbearbeitung scheint in Frankreich und Italien üblich gewesen zu sein: die Stengel werden mit der Hand gebrochen, entholzt und die Spinnfasern gewonnen (s. A. Haberlandt *a.a.O.*).

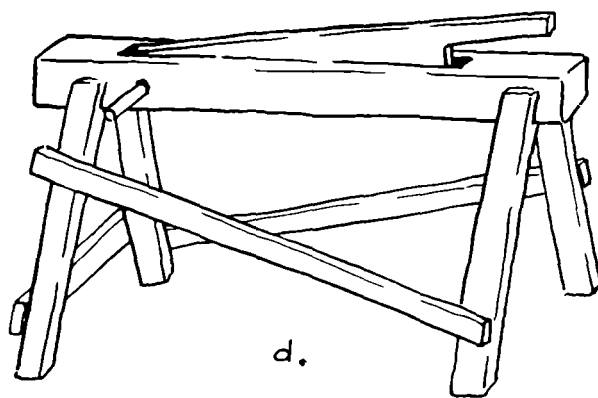
a.

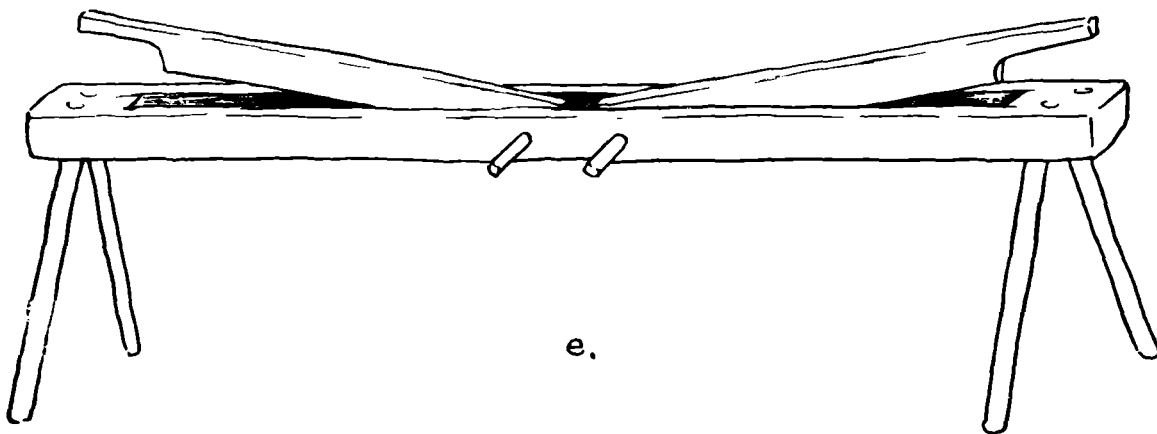
b.

c.

d.

e.

- a) Meliță fixată de șură, Glogova, Mehedinți.
 b) Meliță imobilă, nordul Olteniei.
 c) Meliță mobilă.
 d) Meliță din zona lacului Greaca, jud. Ilfov, recentă.
 e) Meliță dublă, Mărginimea Sibiului.

- a) An der Scheune befestigte Hanfbreche, Glogova, Mehedinți.
 b) Feststehende Hanfbreche, Nordoltenien.
 c) Bewegliche Hanfbreche.
 d) Hanfbreche aus dem Gebiet des Greaca-Sees, Kreis Ilfov, neu.
 e) Doppelte Hanfbreche, Mărginimea Sibiului.

În Transilvania sînt frecvente melițele duble, la care pot lucra simultan două femei.¹²

Melițatul cînepei se face în doi timpi. Mănunchiul este apucat întîi de cotor și este bătut pînă în vîrf, apoi vîrfurile se înfășoară în jurul mîinii și se melițează cotorul.

Melițatul are loc întotdeauna pe vreme cu soare, cînepa fiind pusă la prăjit înainte de a fi melițată.

Pieptănatul. Alesul diferitelor calități de fire din masa fibroasă se face prin pieptănat, prin tras.

În cea mai mare parte a țării se aleg trei calități de fire — fuiorul, cîlții și zgrobenele. În jumătatea de nord a Transilvaniei și în Moldova, se scot pînă la 5—6 calități de fire prin pieptănatul cîlților și prin periajul fuiorului.¹³

Pentru pieptănatul cînepei se folosesc piepteni cu dinți de fier, precum și alte unelte care se întemeiază pe același principiu tehnic: daracul, în Oltenia și Muntenia, raghila sau dregla și tabla cu piepteni, în Transilvania și Moldova.

Pieptenele este o unealtă de uz aproape general. Elementul principal îl constituie cele două șiruri de dinți din fier, prinși pe un suport din lemn în forma unei lopățele; se lucrează de obicei cu doi piepteni.

Daracul este făcut din 4 scîndurele, așezate în forma unui trapez, pe latura cea mai scurtă fiind prinși dinții de fier.

Raghila, hecela, dregla, tabla cu piepteni sînt alcătuite dintr-o tablă rotundă sau pătrată cu dinții mari din fier, care este fixată pe o scîndură groasă de diferite forme.

Cînepa este trasă mai întîi prin piepteni, darac sau raghilă pentru a se alege fuiorul, cea mai bună calitate de fire. În dinții de

In Siebenbürgen sind doppelte Hanfbrechen häufig anzutreffen, an denen zwei Frauen gleichzeitig arbeiten können.¹²

Das Hanfbrechen wird in zwei Phasen ausgeführt. Das Bündel wird zuerst am unteren Ende gefaßt und bis zur Spitze bearbeitet, dann faßt man die Spitze und bearbeitet das untere Ende.

Das Brechen wird nur bei klarem Wetter ausgeführt, da der Hanf vor dem Brechen der Sonnenwärme ausgesetzt werden muß.

Das Hecheln. Das Hecheln hat den Zweck, die kurzen von den langen Fasern zu trennen und sie parallel zu legen. Nahezu überall im Lande gewinnt man drei Fasersorten — den Reinhanf (fuior), das Werg (cîlții) und das „Bärtelwerg“ (zgrobenele). In Nordsiebenbürgen und der Moldau sondert man 5—6 Sorten aus, indem man das Werg noch zusätzlich hechelt und den Reinhanf (fuior) bürstet.¹³

Zum Hecheln des Hanfs verwendet man Hecheln mit eisernen Zähnen und andere Geräte, die auf dem gleichen technischen Prinzip beruhen; in Oltenien und Muntenien den „darac“, in Siebenbürgen und in der Moldau die „raghilă“ oder „dreglă“ und die „Kammplatte“ (tablă cu piepteni).

Die Hechel wird fast allgemein verwendet. Sie besteht aus zwei Reihen eiserner Zähne, die auf einem schaufelförmigen flachen hölzernen Brettchen angebracht sind; es wird meist mit zwei Hecheln gearbeitet.

Der sog. „darac“ besteht aus 4 trapezförmig angeordneten Brettchen; die Zähne sind an dem kürzesten Brettchen angebracht.

Die „raghilă“, „hecela“, „dreglă“ und die „Kammplatte“ bestehen aus einer runden oder quadratischen Platte mit großen Eisenzähnen, die auf einem dicken Brett von verschiedener Form befestigt ist.

Der Hanf wird zuerst durch die Hechel, den „darac“ oder die „raghilă“ gezogen, um den Reinhanf, die beste Faserqualität, zu gewinnen. Zwischen den Zähnen bleibt das Werg, aus dem dann durch erneutes Hecheln weitere Fasersorten gewonnen werden.

¹² În secolul XVII, pe domeniile feudale, sînt menționate și mori de melițat inul și cînepa (Istoria României, vol. III, p. 51). Asemenea mori de bătut inul și cînepa erau cunoscute și în Occident (A. Haberlandt op. cit.). Nu știm însă în ce măsură ele erau folosite la noi și de către țărani.

¹³ În Vrancea — 1. fuior; 2. urzeală; 3. bățatură; 4. buci.

În Maramureș — 1. fuior; 2. păciușele; 3. cîlți răi din capete; 4. cîlți buni (trăsurile, scurtele).

În Țara Oașului — 1. cîlți răi din capete; 2. fuior; 3. cîlți buni; 4. bardia; 5. caierele.

În Șomcuta — 1. fuior; 2. cîlți (bățatură, bardie, cîlți).

¹² Im 17. Jahrhundert werden auf den Feudalgütern Mühlen zum Brechen von Hanf und Flachs erwähnt (Istoria României, III. B., S. 51). Ähnliche Mühlen waren auch im Westen bekannt (A. Haberlandt a.a.O.). Wir wissen nicht, in welchem Ausmaß sie bei uns auch von den Bauern verwendet wurden.

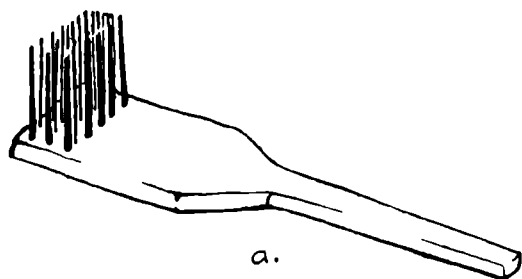
¹³ În der Vrancea: 1. fuior (Reinhanf); 2. urzeală (Kette); 3. bățatură (Schuß); 4. buci (Werg).

În der Maramureș: 1. fuior; 2. păciușele; 3. cîlți răi din capete (minderwertiges Werg vom Ende); 4. cîlți buni, trăsurile, scurtele (gutes Werg).

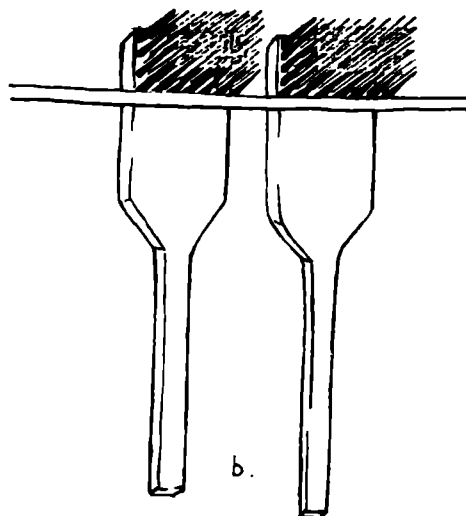
În Oascher-Land: 1. cîlți răi din capete; 2. fuior; 3. cîlți buni; 4. bardia; 5. caierele.

În Șomcuta: 1. fuior; 2. cîlți (bățatură, bardie, cîlți).

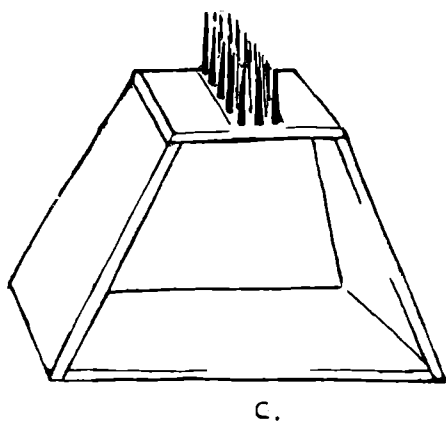
a) Piepteni pentru pieptănat.

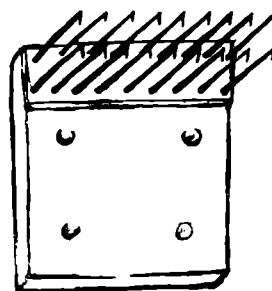
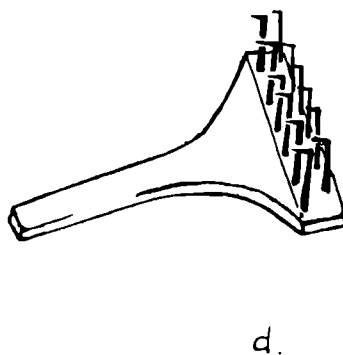
b) Piepteni din Gorj, Oltenia.

a) Hechel zum Kämmen.

b) Hechel aus Gorj, Oltenien.

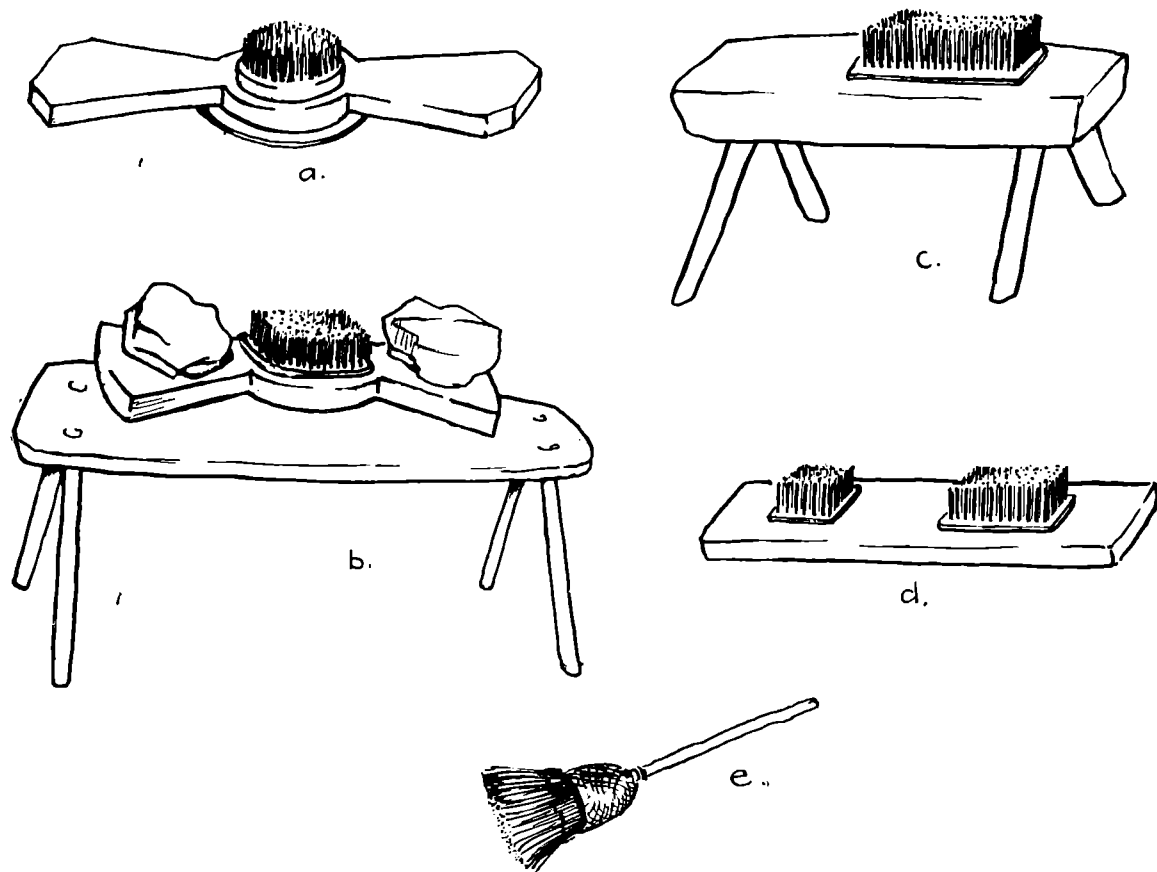
c) Darac.

d) Tabla cu piepteni, jud. Hunedoara.

c) Hechel (darac).

d) „Kammplatte“, Kreis Hunedoara.

- a) Raghilă din Zarand.
 b) Hrebincă fixată pe scaun, Maramureș.
 c) „Hrebincă pe boc”, Maramureș.
 d) Raghilă dublă din Maramureș.
 e) Perie pentru fuioare.

- a) Hechel (raghilă) aus Zarand.
 b) Auf einem Sessel befestigte Hechel (hrebincă),
 c) Hechel auf dem Bock (hrebincă pe boc),
 Maramuresch.
 d) Doppelhechel (raghilă dublă), Maramuresch.
 e) Bürste für den Reinhanf.

fier rămân cîlții, din care, prin tragere sau pieptănare se mai scot și alte calități de fire.

Modul în care se lucrează prezintă de asemenea unele diferențieri zonale.

Astfel, în sudul țării, în Oltenia, trasul cînepii se efectuează pe pămînt. Cei doi piepteni sînt așezați pe pămînt, unul lîngă celălalt, cu o bîtă trecută transversal, pe după dinți. Femeia stă jos, cu picioarele sprijinite pe capetele bîtei, pe care o imobilizează astfel, și trage cînepa, cînd de un capăt, cînd de celălalt. Cînd dărăcește, daracul este deasemeni așezat pe pămînt, iar femeia tot pe pămînt stă, cu picioarele trecute prin darac. În același fel se lucrează și în Muntenia.

În Transilvania însă hecela este fixată de cîte un scaun sau de laviță, cu pietre, cuie

Die Arbeitsweise zeigt ebenfalls regionale Unterschiede.

Im Süden des Landes, in Oltenien, arbeitet man auf dem Boden sitzend. Die beiden Hecheln werden nebeneinander auf den Boden gelegt; hinter die Zahnreihen gibt man ein Querholz. Die Frau sitzt davor, stemmt die Füße gegen die beiden Enden des Stabes, um ihn festzuhalten, und zieht bald das eine bald das andere Ende des Hanfbündels durch die Zähne der Hecheln. Bei der Arbeit mit dem „darac“ sitzt die Frau ebenfalls auf dem Boden und steckt die Beine durch den auf dem Boden stehenden „darac“. Auf gleiche Art wird auch in Muntenien gearbeitet.

In Siebenbürgen wird die Hechel mit Steinen, Nägeln oder Stricken an einem Sessel oder einer Bank befestigt; die Frau sitzt beim Arbeiten auf einem anderen Stuhl oder auch auf derselben Bank.

sau prin legare; femeia stă pe un alt scaun sau chiar pe același scaun și lucrează.

În Mărginimea Sibiului apar unele forme de contact interesante; femeia stă pe scaun, dar pieptenele stă jos, cu coada sprijinită de genunchii femeii. La Rășinari, într-o vreme „ortul“ de cînepă, mănunchiul, se agăța de grindă și se pieptăna de sus în jos.

Fuiorul este periat și el cu o hecelă mică cu dinți mărunți, „perie de fuioare“ (Sibiu, Șomcuta), sau cu o perie specială, rotundă, din păr de mistreț, blană de arici sau sîrmă. Din periatul fuiorului rezultă uneori o altă calitate de fire, „perietura“, care se folosește și ea.

În felul acesta, din cînepă se obțin calități de fire adecvate unor categorii variate de țesături, de la pînza subțire folosită pentru îmbrăcăminte, pînă la cerga groasă folosită ca pătură.

Torsul. Fuiorul este subțire și rezistent. El se face caier ¹⁴ și se toarce subțire și răsucit cu furca și fusul. Firul de fuior se folosește în special pentru urzeala și băteala pînzei și anumitor țesături de casă, precum și pentru urzeala scoarțelor preșurilor și macatelor.

Cîlții și zgrebenele se îndrugă fără furcă sau se torc gros. Uneori înainte de toarcere, ei se bat cu bățul. Firul de cîlți se folosește pentru bătaie la pînză și pentru urzeală la țesături mai groase — lepedee, cergi, pînză pentru saci și străjace, în timp ce din zgrebene se toarce băteala pentru acestea din urmă.

Fiertul și robăitul cînepci. Pentru a putea fi folosit, însă, firul de cînepă trebuie fiert. El se fierbe de obicei, sub formă de scule, în pîrlău, cu cenușă și apă fierbinte.

Firul de fuior din care se face urzeala se „robăește“, în genere — el trece o fiertură de sămînță de in și tărite ca să capete netezime.

După cum s-a putut vedea, tehnica de prelucrare a cînepii are un caracter tradițional. Ea a rămas la nivelul epocii feudale.

In der Mărginimea Sibiului gibt es einige bemerkenswerte Mischformen dieser Arbeitsweisen; die Frau sitzt auf einem Stuhl, die Hechel steht vor ihr auf dem Boden mit dem Griff an ihre Knie gelehnt. In Rășinari wurde das Hanfbündel (ortul) früher an einen Deckenbalken gehängt und von oben nach unten gekämmt.

Der Reinhanf wird seinerseits mit einer kleinzahnigen Hechel, „perie de fuioare“, (Hermannstadt, Șomcuta) oder auch mit einer Bürste aus Wildschweinborsten, Igelhaut oder auch mit einer Drahtbürste weiter bearbeitet. Man gewinnt auf diese Weise eine andere Fasersorte, „das Gebürstsel“ (perietura), die ebenfalls verwendet wird.

Auf diese Weise erhält man Spinnfasern, die zu verschiedenen Arten von Hausweben verarbeitet werden, von der feinen Leinwand für Kleidungsstücke bis zu der groben Webe für Bettdecken u. a.

Das Spinnen. Der Reinhanf hat eine feine und kräftige Faser. Man stellt daraus den Rockenwickel ¹⁴ her und spinnt mit Rocken und Spindel ein feines, stark gedrehtes Garn. Man verwendet es als Kette und Einschlag zur Herstellung von Hausweben wie auch als Anfang beim Weben von Teppichen, Läufern und Zierdecken.

Werg und Bärtelwerg werden entweder ohne Spinnrocken einfach zusammengedreht oder grob gesponnen. Manchmal werden sie vor dem Spinnen mit einem Stock geklopft. Aus Werg hergestelltes Garn wird als Einschlag für Leinwand und als Anfang für gröberes Gewebe benützt, für Laken, Bettdecken, Säcke und Strohsäcke. Aus Bärtelwerg gesponnenes Garn wird als Einschlag für die letztgenannten Gewebe gebraucht.

Das Kochen und Einstreichen des Hanfs. Vor dem Gebrauch muß das Hanfgarn ausgekocht werden. Meist wird es, zu Strähnen gebunden, in Aschenlauge gekocht.

Den Reinhanf, aus dem Kettfäden hergestellt werden, behandelt man mit einem Sud aus Leinöl und Kleie, um ihm die entsprechende Glätte zu verleihen.

*

*

Die Technik der Hanfverarbeitung hat, wie ersichtlich, die alten überlieferten Formen beibehalten; sie ist auf dem Entwicklungsstand der Feudalzeit stehengeblieben.

¹⁴ Bis zum Verspinnen wird der Reinhanf in Kränzen aufbewahrt, die aus mehreren Wickeln gewunden sind.

¹⁴ Pînă la tors, fuiorul se păstrează sub formă de cunună, alcătuită din mai multe caiere împletite.

Uneltele sînt în general simple, fiind confecționate din lemn, cu excepția uneltelor pentru pieptănat. În alcătuirea uneltelor se folosesc și ramuri de copac în forma lor naturală (picioare de meliță, furca de tors).

Operațiile de prelucrare a materiei prime se întemeiază pe cîteva acțiuni elementare — batere, frîngere, tragere prin dinți; se folosește de asemenea acțiunea agenților naturali — apa (topitul cînepei), vîntul (vînturatul seminței), soarele (prăjitul cînepei de melițat).

Cu toate acestea, cultura cînepei reprezintă un element important al culturii materiale și tehnicii populare, prin amploarea și diferențierea procesului tehnic și prin diversitatea țesăturilor de cînepă confecționate în gospodărie, a căror frumusețe se datorește în primul rînd calității materialului și texturilor variate și consistente.

Die Arbeitsgeräte sind im allgemeinen einfach und werden, mit Ausnahme der Hechel, aus Holz gefertigt. Zu ihrer Herstellung werden sogar Äste und Astgabeln, so wie sie im Walde wachsen (Ständer für die Hecheln, Spinnrocken) verwendet.

Die Verarbeitung des Rohmaterials beschränkt sich auf einige einfache Verfahren — das Stoßen, das Brechen und das Hecheln des Hanfes; weiterhin nützt man die Einwirkung der Naturkräfte aus: das Wasser (für das Hanfrösten), den Wind (beim Reinigen des Hanfsamens), die Sonne (zum Trocknen vor dem Hecheln).

Trotz alledem stellt die Hanfkultur und die Verarbeitung des Hanfes einen wichtigen Bestandteil der Sachkultur und der bäuerlichen Technik dar, da die technischen Verfahren vielfältig und die in den Bauernwirtschaften hergestellten Gewebe äußerst verschiedenartig sind; sie verdanken ihren Wert vor allem der Güte des Materials und der Verschiedenartigkeit und Dauerhaftigkeit der daraus hergestellten Gewebe.